
THE PHILOSOPHY OF MODERN EDUCATION. MODERN PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES AND METHODS

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-114-5-29>

ДИДАКТИЧНА МОДЕЛЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТОТАЛЬНОЇ ПРИРОДНИЧО-НАУКОВОЇ ГРАМОТНОСТІ СУБ'ЄКТІВ НАВЧАННЯ

Атаманчук П. С.

*Заслужений працівник освіти України,
академік Національної Академії наук вищої освіти України,
доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри фізики
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
м. Кам'янець-Подільський, Україна*

Атаманчук В. П.

*доктор філологічних наук, доцент,
провідний науковий співробітник
відділу інформаційно-дидактичного моделювання
Національний центр «Мала академія наук України»
м. Київ, Україна*

Якщо репродуктивна (знанієво-засвоювальна) активність суб'єкта ще якось може себе оправдовувати на раціонально-логічному рівні його пізнавальної діяльності, то пошукова та креативна (діяльнісно-продуктивна) активність суб'єкта немислима без поєднання двох цілісно-визначальних сторін будь-якої навчально-пізнавальної процедури – раціонально-логічної та емоціонально-ціннісної (духовно-особистісної) [2–6]. Тільки внаслідок такого поєднання обидвох сторін пізнавальної активності індивіда поступово (**фактор часу, надані кредити та адекватні технології і методики навчання**) формується його обізнаність від рівня буденних знань до прогнозованих вищих рівнів компетентності та світогляду [6, с. 167–168] (див. таблицю 1):

Таблиця 1

Еталонні компетентнісно-світоглядні вимірники якості знань

Рівень	Ознаки компетентності	Позначення	Ціннісні новоутворення (компетентності та професійний світогляд)
Нижчий	Завчені знання	ЗЗ	Учень, студент, майбутній фахівець механічно відтворює зміст пізнавальної задачі в обсязі та структурі її засвоєння
	Наслідування	НС	Той, хто навчається, копіює головні моторні чи розумові дії, пов'язані із засвоєнням пізнавальної задачі, під впливом внутрішніх чи зовнішніх мотивів
	Розуміння головного	РГ	Учень, студент, майбутній фахівець свідомо відтворює головну суть у постановці і розв'язуванні конкретної пізнавальної задачі
Оптимальний	Повне володіння знаннями	ПВЗ	Учень (майбутній спеціаліст) не тільки розуміє головну суть пізнавальної задачі, а й здатний відтворити весь її зміст у будь-якій структурі викладу
Вищий	Навичка	Н	Майбутній фахівець здатний використовувати зміст конкретної пізнавальної задачі на підсвідомому рівні, як автоматично виконувану мисленнєву чи моторну операцію щодо розв'язання конкретної навчальної проблеми (це єдина якість обізнаності, виявлення якої регламентується в часі та супроводжується категоричною забороною використання будь-яких навчальних джерел чи консультацій)
	Уміння застосовувати знання	УЗЗ	Суб'єкт свідомо застосовує набуті знання в нестандартних навчальних ситуаціях (творче перенесення)
	Переконання	П	Міра обізнаності незаперечна для особи, у якій вона впевнена та готова її обстоювати, захищати, в рамках дії механізму діалектичного сумніву (нові наукові факти можуть скоригувати точку зору, яка обстоювалась)
	Звичка	Зв.	Автоматизована поведінкова дія, що виступає психологічним елементом структури вчинку

Про механізм впровадження освітніх пріоритетів у реальних умовах навчання можемо вести мову як про наслідок керованої інтеграції (поєднання) раціонально-логічного та емоціонально-ціннісного стилів діяльності індивіда. На цій підставі обґрунтовано дидактичну модель [3–5] та розроблено технологічну схему управління формуванням компетентностей і світогляду індивіда [1–8] в умовах особистісно заданих цілеорієнтацій (інтелектуальне, світоглядне, методологічне, духовно-культурне збагачення досвіду внаслідок пізнання реального світу). Відомо [6, с. 160–166], що успіх будь-якої діяльності, в тому числі і навчально-пізнавальної, визначається вмотивованістю цього процесу. Людині завжди притаманний орієнтувальний рефлекс «Чому?». І саме тому одна з важливих функцій педагога зводиться до створення сприятливих умов для підтримки і розвитку властивій кожному суб'єкту допитливості, через поглиблення емоційності та вмотивованості навчання, які, як правило, зумовлюються змістом навчального матеріалу, формами і методами організації процедури навчання та стилем спілкування з тими, хто навчається.

(Сьогодні, сформованість «**вчинкових звичок**» ще важко віднести до розряду реалій). Таким чином, для вичерпного опису прогнозованих компетентнісних, світоглядних та морально-етичних ціннісних орієнтирів достатньо використати лише **сім критеріальних ознак** (*Завчені знання, Наслідування, Розуміння головного, Повне володіння знаннями, Навичка, Уміння застосовувати знання, Переконання*), якими об'єктивно (*як міра, зразок, еталон*) охоплюється будь-яке діяльнісне поле суб'єкта.

У здійсненому огляді європейського досвіду (**PISA**) наведено обґрунтоване авторське тлумачення трьох основних компетентностей [8], – Компетентність 1: наукове пояснення явищ; Компетентність 2: оцінювання й розроблення наукового завданннавчальної; Компетентність 3: наукова інтерпретація даних і доказів; – які можуть слугувати специфічними критеріями для об'єктивного контролю навчально-пізнавальної діяльності індивіда.

Однак, легко бачити, що окреслені науковцями компетентності [3, с. 10–12] співрозмірні з обґрунтованими нами ще раніше компетентісно-світоглядними характеристиками індивіда (еталонними вимірниками якості знань та світогляду, рівнями обізнаності тощо) [1; 8], а саме: **компетентність 1** – уміння застосовувати знання (**УЗЗ**), **компетентність 2** – навичка (**Н**), **компетентність 3** – переконання (**П**).

Таким чином, цілком вичерпними орієнтирами для забезпечення об'єктивного контролю навчально-пізнавальної діяльності індивіда [5, с. 20–35] та управління (менеджменту) готовності вчителів до реалізації концепції нової української школи [1 – 8] виступає фактично

сім, – 7, – окреслених вище компетентнісно-світоглядних характеристик (див. таблицю: «*Еталонні компетентнісно-світоглядні вимірники якості знань*»): завчені знання (ЗЗ), наслідування (НС), розуміння головного (РГ), повне володіння знаннями (ПВЗ), уміння застосовувати знання (УЗЗ), навичка (Н), переконання (П).

Загалом же маємо підстави констатувати: *інноваційність та прогнозованість результативного навчання індивіда здійснима через призму дієвого поєднання двох феноменальних дидактичних ліній:*

1) *впровадження освітніх інтегративних тенденцій в якісне навчання молоді (проекти – STEM– або STEAM-освіта);*

2) *забезпечення тотальної природничо-наукової грамотності молоді (проекти – УЦОЯО).*

Отже, Концепція Нової Української Школи спонукає освітньо-наукову галузь до запровадження нових стандартів змісту навчання та навчального середовища, налаштовує усю науково-педагогічну громадськість на створення необхідних умов, засобів і технології навчання з метою підготовки інноваційного, творчого, вмотивованого вчителя, спроможного сприймати конструктивні зміни та реалізовувати їх у професійній діяльності.

Література:

1. Атаманчук П.С. Еталонні вимірники якості знань учнів з фізики. Фізика та астрономія в школі, 1997. № 2. С. 11–14.
2. Атаманчук П. С. Інноваційні технології управління навчанням фізики : монографія. Кам'янець-Подільський: К-ПДП, 1999. 172 с.
3. Атаманчук В. П., Атаманчук П. С. Прогноз як основа управління в навчанні. *Materialy VII mezinarodni vedecko-prakticka conference «Moderni vymozenosti vedy – 2012»*. Praha: Publishing House «Education and Science» s.r.o. Dil. 16. Pedagogika. Pp. 15–23.
4. Атаманчук В. П., Атаманчук П. С. Компетентнісний статус природничо-наукової обізнаності майбутнього вчителя. Scientific achievements of modern society. Abstracts of the 7th International scientific and practical conference. Cognum Publishing House. Liverpool, United Kingdom. 2020. Pp. 309–319. URL: <http://sci-conf.com.ua>.
5. Атаманчук П.С. Менеджмент формування природничо-наукової компетентності майбутнього педагога (глава 1.) / Наукові дослідження в умовах глобалізації сучасного світу. Книга 1. Частина 2: Серія монографій / [авт. кол.: П. С. Атаманчук, Я. О. Львович, А. П. Преображенський, О. М. Селедцов, Т. Д. Чубіна та ін.]. Одеса: Купрієнко С. В., 2020. 194 с.: іл., табл. (Серія «Наукові дослідження в умовах глобалізації сучасного світу», Книга 1). С. 13-37. DOI:10.30888/978-617-7880-02-7.2020-01-003

6. Дидактика физики: избранные аспекты теории и практики : коллективная монография / П. С. Атаманчук, А. А. Губанова, О. Н. Семерня, Т. П. Поведа, В. З. Никорич, С. В. Кузнецова. Каменец-Подольский – Кишинев: Каменец-Подольский: «Друк-Рута», 2019. 360 с. DOI: 10.32626/978-617-7626-53-3/2019-336.

7. Савченко О. Проблеми розробки державних стандартів загальної середньої освіти в Україні : Доповідь на загальних зборах Академії пед. наук України 28–29 січня 1997 р. *Освіта України*. 1997. № 7.

8. PISA: природничо-наукова грамотність / уклад. Т. С. Вакулєнко, С. В. Ломакович, В. М. Терещенко, С. А. Новікова; перекл. К. С. Шумова. К. : УЦОЯО, 2018. 119 с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-114-5-30>

ЗМІСТОВО-ТЕХНОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ОСВІТНІХ УСТАНОВ ДО РОБОТИ З СІМ'ЯМИ, ЯКІ ОПИНИЛИСЯ В СКЛАДНИХ ЖИТТЄВИХ ОБСТАВИНАХ В УМОВАХ ЦЕНТРІВ ГЕНДЕРНОЇ ОСВІТИ

Бєлолїпцева О. В.

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри соціальної роботи

КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» ХОР

м. Харків, Україна

Петриченко Л. О.

кандидат педагогічних наук,

*професор кафедри педагогіки, психології, початкової освіти та
освітнього менеджменту*

КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» ХОР

м. Харків, Україна

Веретенко Т. Г.

кандидат педагогічних наук,

професор кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи

Київський університет імені Бориса Грінченка

м. Київ, Україна

Увага української спільноти, освітян та фахівців соціальної сфери останнє десятиріччя особливо прикута до проблем сім'ї та засобів впливу на її повноцінне функціонування, що обумовлено збільшенням